

Juan Ösu

Juan Oso

Quechua de Huamalíes – Dos de Mayo,
Huánuco

Asociación Cristiana JAWCA
Pasaje San Mateo, Lote 05, La Esperanza – Amarilis
RUC: 20404799534
Huánuco – Perú – 2018

Ilustrador: Jhonel Rosales Córdova

pasaypa mansakushpan qeshpir aywakurqan. Sayshi Juan Ösuqa pitapis mana rikar kikilan cargankunata paskapakurir leonkunatapis tigrkunatapis kutikunapaq jaytaraykar qarquriykurqan. Qarqushqanpita kutiykunapaqshi tayta cürapis iglesiachöna almatacash puriykarqan.

Sayshi Juan Ösu padrínun kaqman witiykur nirqan: —Padrínun, wilapáshayki ima pásamashqantapis. Apashqá mulakunatami leonkuna tigrkuna yantakushqäyay lapanta mikukurkuyash. Saymi kikinkunata jayta jaytarkur yantata carga-mushkä. Manami gustulanwanqa kachaykushkäsu.

☪ 8 ☪

Sayno wilapaptinshi padrínunqa ima ruraytapis kamäpakurqansu. Sayshi lakish yarpachakuykashqancho yarparkurqan kacharish jäkuq hacienda wayikunacho condenädu tashqanta. Pimaypis say wayiman yaykuq kaqtaqa say condenädu wanusi-shi. Sayshi Juan Ösutapis say condenädu wanusinanta munar cüraqa Juan Ösuta nirqan: —Ay hiju, qamqa ali geniuyuqmi kanki. Say jäkuq hacienda wayikunachömi pimaypis yaykuq kaqtaqa say condenädu wanusin. Say condenäduta kikinta ayway wanuykasimuy, papä.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa mana mansakuyapa: —Aywä ari, padrínun. ¡Kananmi pī kashqätapis musyamanqa! —nirqan.

ushasishqaqa capazchir supaypis wawaykita apakunqapaq.

Sayno wilanakurkurnashi wamranpaq padrínun ashayarqan. Sayshi runakunaqa awnikäyashqanchöpis ösu niraq kashqanta rikaykur pipis munarqansu padrínun kayta. Sayshi kikin cüratana ruwakuyarqan padrínun kananpaq. Sayno ruwakuyaptinshi cüraqa awnirqan. Nirkurnashi diyata jitapänakuyarqan ushasinan junaqpaq.

Saypitanashi jitapänakuyashqan junaq chämup-tin iglesiaman wawanta aparqan ushasinanpaq. Ushasinanpaqshi libruman jutinta churapänanpaq tayta cüra tapurqan ima jutin kashqantapis. Sayshi jutinaq wawan kashqanta wilaptin kikin tayta cüra nirqan Juan Ösu jutin kananpaq.

Unayshi juk warmi aywarqan chakrapa soqlukuq. Chakracho soqlukuykaptinshi elaqpita juk jatunkaray ösu yuripaykur warmita shawata-kurkur apakurqan warmin kananpaq. Sayshi warmiqa mansakaywan watpaskir qayakuytapis kamäpakurqansu. Sayshi ösuqa warmita patpatyay-kachaykaqta machayninman chäsirqan.

Say ösupa machayninqa jatunkaray qaqa chawpinchöshi karqan. Sayshi wanwanyaykaq qaqa chawpincho kaptin maypa warmi yarqunanpaqpis karqansu. Saynöpis warmi mana

Say jutiwan ushasishqanpitanashi Juan Ösuqa “päkilä, padrínu” nir cürapa makinta musarqan. Nirkurqa kushikushpan qoshparqan. Saypitanashi pämaypis Juan Ösulapana say wamrata reqiyay.

Juan Ösuqa shakshaylantashi seqaypa traviësu karqan. Sayshi awilanpis mamanpis seqaypa ajayarqan mana cäsukuypa imatapis lutankunata ruraptin. Sayno ajayarshi Juan Ösuta maman nirqan: —Padrínuyki cüra estudiasishunaykipaq pay kaqman aywakuy, papä.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa: —Aywakushaq, ari padrínümanqa, mamay —nirqan.

Sayno nirshi padrínun kaptin cürata qoykurqan ashmakunanpaq. Saypitanashi cüraqa kushish ashmakur escuëlanan churarqan. Sayshi escuëla-chöqa preceptor yachasishqanta yachakunanpa trukanqa wamrakunata puklapälar kakuq. Saycho mayqan wamrapis milwanta sutaptinqa “jimanirtaq puklapämanki, caräju!” nir azul azulta rikachakuqpaq laqyarqäriq. Saynölashi wamrakunapa pelötantapis pashtaq pashtaq jaytarqäriq.

Sayno ruraptinshi wamrakunaqa quejakuyarqan directorman. Sayshi directorqa oficinanman pushaykur chäpa jananman qonqurpaykasir astarqan. Sayno astaykaptinshi directortapis tikrapar

Saynöpashi Juan Ösupa mamanqa haciendayuqna rikakurqan.

Saypitanashi Juan Ösuqa campanata imay hörapis tukaq yapay churakarqan. Sayta michap-tinqa kikin cüratanashi “jichämänaykipaqaq pitaq kanki!” nir azul azulta rikachakuqpaq laqyarqan.

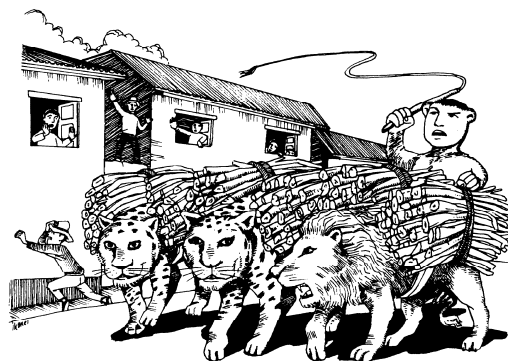
Saynashi cüraqa ima ruraytapis mana kamä-pakushpan yarpachakuykashqancho yarparkurqan yakucho shenqaypa wanusinanpaq. Sayshi Juan Ösuta nirqan: —Wak simpaman jatun barritata päyasiy, hiju.

Sayno niptinshi Juan Ösu nirqan: —Saytaqa päsarashaq ari, padrínu.

Sayno nirshi barritata umrukurkur püsaypa püsar aywaykaq mayuman yaykurqan simpanan-paq. Sayshi chawpiman yaykuylanta seqaypa mirash mayu kaptin barritan umrush hundikäkur-qan. Saychöshi Juan Ösuqa shenqaypa wanurqan. Saynöpashi imaykatapis rurarkur Juan Ösuqa ushakäkurqan.

Nirkurshi say junaq qoyatila yantata seqtaykar Juan Ösu qoyarqan. Yantata ayparkasirna waraynin junaq mulankuna shuntamuq aywarshi mulankuna-taq tarirqan leonkuna y tigrikuna mikuykaqta.

Sayshi Juan Ösuqa “jMuläkunataku mikush-kanki, caräju! jKananqa kikikitami yantata carga-shayki!” nir jayta jaytarkur leontapis tigrítapis waskawanawan sarirqan yantata cargananpaq. Waskawan sariptinshi leonpis tigripis kikinta tikrapayta munayarqan. Jinatashi Juan Ösuqa laqya laqyarqur yantata cargarqan. Yantata cargakurkur-shi padrínun kaqman qatirqan.

Yantan cargash leonkunapis tigrikunapis markaman yaykuykaqta rikarshi mansakashpan runakunaqa wakpa kaypa qeshpir aywakuyarqan. Iglesia patiuñman yaykuykaqta rikarshi cürapis

Sayshi ima kashqantapis musyananpaq jukla Juan Ösuwan cüraqa aywarqan. Chaykur rikananpaqqa seqaypa chipipirshi perolkuna junta qellaypis qoripis kaykarqan. Sayta rikaykurshi cüraqa selläma kushikurqan. Nirkurnashi puëdishqanta apakurkur wayinpa kutirqan mulanta apananpaq. Say mulawanshi qoyarkurqan qorita y qellayta ashtaykar.

Say qellayta y qorita Juan Ösu condenädupita chaskishqanta mana reclamananpaqshi cüraqa Juan Ösupa mamantana say unay haciendata qoykurqan.

18

Ösuqa nirqan: —Padrīnu, ¿imanirtaq kayjinanpa pasa jiruruyan?

Sayno niptinshi cüraqa nirqan: —¿Imatataq rurashkanki? ¿Maychi misa rurakunaq vīnu imata upukurkushkanki?

Sayno niptinshi Juan Ösuqa nirqan: —Qampis misata rurar upuqta rikarchaq noqapis ichiklata yawarkurqä. Yawarkupti mishkimaptinchaq upukurkurqä, padrīnu.

Sayno niptinshi cüraqa ima ruraytapis mana kamäpakur Juan Ösu jatiraykashqan sotänatapis loqtiparir waqtapa qarquriykurqan.

☪ 7 ☪

Saypita warayninnashi cüraqa Juan Ösuta nirqan: —Mulakunawan yunkapa ayway yantakamunaykipaq, papä.

Cüraqa yachaylapa sayno nirqan aska leonkuna y tigrikuna Juan Ösuta saycho mikukurkuyänanpaq kashqanta yarpārshi. Sayno yarpārshi awkis mana väliq mulakunata kamariparqan Juan Ösu yantakuq aywananpaq. Saynölashi mirkapanpaq watyatapis ruraparqan yantakuq aywar mikunanpaq.

Say awkis mulankunata karunakurkur ishkey junaq aywayta Juan Ösuqa yantakuq aywarqan. Yunkaman chaykurshi mulankunapa karunankunata paskarir qewata mikunanpaq qarqurqan.

12

yarqamunanpaq jatunkaray läja rumiwanraqshi machay punkutapis ösuqa sapaykunaq.

Saychöshi warmi waqalar waran waran wichqaräkuq. Ösunashi warminta seqaypa kuyashpan imaykatapis mikunanpaq waran waran ashtaparqan. Saylamanshi yakutapis uylluwan ashtapaq. Sayraqshiqa uyshatapis, kuchitapis, wäkatapis y imayka munti uywakunapa aysantapis apapaykuq. Sayno apapaptinshi warmiqa waran waran chashlalarraq aysata ankapakurir mikuq.

☪ 2 ☪

Sayno kuyar shumaq rikaptinshi warmiqa say ösuwan yachakashna täkurqan. Ösuwan sayno taykarshi warmiqa ösupa surinta qeshyaq rikakurqan. Qeshyaq kar antujashqankunatapis lapantashi ösuqa warminta ashtapaq. Saypita killan tinkurkuptinnashi warmiqa kuyaylapaq ösu malwata qeshyakurqan.

Surin kuyaylapaq kikin niraq yuriykuptinshi ösuqa kushikushpan saltaykacharqanraq. Sayshi jinan höra aywar yayan yana carnita apamurqan warminpa almintunpaq. Sayshi warmintaqa qeshyakushqanpita sharkushqanyaq waran waran sirvirqan. Warmin sharkurkuptinnashi ösuqa yapay waran waran aywaq warminpaq y surinpaq mikuy ashiq.

3

“¡sayno astamānaykipaqqa pitaq kanki, carāju!” nir sueñupäkuqpaq kutaykurqan. Sayno kashqanpitashi directorqa escuëlapita jitarirqan.

Escuëlapita sayno jitariptinnashi törriman wisarkur mana chawaypa campanata tukaykar qoyarkuq. Sayno tukaptinshi alwasirqa aywarqan michänanpaq. Michaptinshi alwasirtapis kutaykamurqan törripa ventänanpa pampaman shamuqpaq. Sayno alwasirta kutaykuptinshi autoridäkunaqa cüraman aywarqan quejakuyänanpaq.

9

Ösu malwapaqa rinrinkuna ösupanöshi karqan. Cäranqa runapano karqan. Cuerpunshi isanqa seqaypa milwasapa karqan. Saynöpis makinkunaqa mamanpanöshi karqan. Chakinkunashi isanqa taytanpano karqan. Say ösu malwaqa winaylantashi seqaypa puklay siki karqan. Runanöpis ali yarpay-yuqshi karqan. Sayshi winaylanta parlaytapis yachakurqan maman parlashqannöla.

Wawan kuyaylapaq kaptinpis warmiqa runan ösu yarquriptin mamanpaq y castankunapaq waqalarshi tarqan. Sayno waqaqta rikarshi wawan ösu malwaqa mamanta kuyapashpan tapurqan imapita waqaykashqantapis. Sayshi mamanqa wilarqan castankunapaq lakikur waqaykashqanta. Sayshi ösu malwaqa yarpachakurqan imanöpapis say machaypita mamanta jorqunanpaq.

Sayshi puklakuqnöla punku saparaq jatunkaray läja rumita waran waran kuyusiq. Sayshi kalpan masna yurirkuptinqa juk kuticho taytan kutiykä-mushqanta mana musyar qaqa chawpinpita taytan jananman say läja rumita tanqariykurqan. Sayshi say läja rumiqa taytan ösutaqa pitipaq nitikur-purqan.

Taytanta rumi nitirashqanyaqlashi ösu malwaqa mamanta qaqa chawpinpita aparikurkur jorqamurqan. Jorqurkuptinnashi mamanqa ösu malwata nirqan: “Kananqa jukla markapa qeshpikushun,

☪ 5 ☪

Sayshi cüraqa ima ruraytapis mana kamäpakur runakunata yäsirqan laya waskalawanna jatun kaq campanata warkunanpaq. Sayno rurasirqan tukaykaptin campana watun rachikämur Juan Ösuta nitiypa wanusinanpaq. Say höraqa runakuna cüra yäsishqannöla jatun kaq campanata warkurkuptinshi yapay Juan Ösuqa aywarqan campana tukaq. Tukaykaptinshi watun rachikaptin jatun kaq campanaqa jananman jeqamurqan. Sayno jeqamup-tinshi “¡o caräju!” nir campanataqa marqarkur jukläman churarqan.

Nirkurnashi aywarqan yapay warkunanpaq läzu ashimuq. Lüzuta apaykamurnashi campanataqa yapay warkurkur chachak watarqan. Nirkurnashi padrínun kaqman aywaykur nirqan: —Wilapä-shayki, padrínu, ima päsamashqantapis. Tukaykaptimi jatun kaq campanaqa janäman jeqamush. Saytami kananqa mana jeqananpaq läzuwan chachak warkaykamushkä.

Sayno wilapaptinshi cüraqa shonqulancho yarpachakur mansakash rikaparqan.

Saypitanashi Juan Ösuqa cällikunapa puriptin alqukuna kaniptinpis wanuq wanuq jaytarqäriq. Chakrankunaman aywaykurpis runapa soqlunkunatashi seqaypa ushaq. Saynölashi runakunapa kuchintapis uyshantapis wanuq wanuq saqtarqäriq.

jorqapämurqan. Sayno jorqapämurshi pasa warä-nanpaqna kaykaptin condenäduqa “¡aywalä!” nir elaqakäkurqan.

Sayshi Juan Ösuqa cüra nishqannöla pasa waraykaptinna say wayicho tarishqan makwa mödanakunata y limukunata shuntarkur ninawan rupasirqan qoshtänanpaq.

Cüranashi Juan Ösu wanukushqanta yarpar saka sakala rikachakurqan hacienda wayi kaqpa. Sayshi rikachakunanpaqqa pukutaynöraq qoshtay sharkuykänaq. Sayta rikaykurshi cüra mansakash wayinpa kutikurqan Juan Ösuta imanöpapis wanusiyta mana kamäpakushpan.

Saypita maylantanashi Juan Ösuqa fiyupa utikash cüra kaqman chaykur nirqan: —Padrínu, kayraq condenäduwan waratila pelyar punuytapis tarishkäsu. Jinatami ichipaykämaqta condenäduata vincishkä. Vinciptimi perolkunawan pamparaykaqta jorqaparkamar aywakush. ¡Aku maski rikanaykipaq, padrínu!

Sayno kaptinshi say markacho runakunaqa ajayashpan cürata juezman quejakuyarqan.

☪ 6 ☪

Sayshi cüraqa lapanpita pägapakur ima ruraytapis kamäpakurqansu. Sayshi Juan Ösuta nirqan iglesia rurinman yaykuykur say junaq qoyatila rezakunanpaq. Sayno nirshi Juan Ösuta iglesia rurinman wichqaykurqan. Saycho wichqararshi Juan Ösuqa santukunata pampaman jorquykur puklakurqan. Puklaykashqanchöshi virgen Mariapa umanta pakiriykurqan.

Nirkurnashi altarman wisarkur ashipakuykash-qancho cürapa sotänantapis tariykur puklakur jatikurqan. Nirkurqa misata rurar cüra upukunan vñutapis lapanta upukurkur shinkash altarcho jitaraykarqan.

Saypitanashi cüraqa aywarqan Juan Ösu rezakuykashqanta o mana rezakuykashqantapis rikananpaq. Sayshi yaykurinanpaqqa santukuna pichuyta pichush pampacho jitaraykaqta rikarqan. Shumaq tantiyaykunapaqqa virgen Mariapis uman pakishqashi jitaraykänaq. Sayshi mansakash rikachakuykashqanchöqa Juan Ösutapis sotänan jatish altar chakincho jitaraykaqta rikarqan. Sayshi aywar kuyurkasinanpaqqa pasaypa shinkash jitaraykänaq. Sayshi kuyusir rikcharkasiptinqa Juan

Sayta rikaykurshi “¡mansakunā imatachir yarpaykan carāju!” nir awardientita mas qorkurqan.

Sayno rikaraykaptinshi chankankunaqa say cuerpuman laqakäyarqan. Saypitanashi juk rikran shikwamurqan. Saypis juklashi say jitaraykaq cuerpuman laqakarqan. Maylantanashi jukaq rikranpis shikwamur jukla say jitaraykaq cuerpu-man laqakarqan. Ultimutanashi umanqa toqu nawi shikwarpamur jukla say jitaraykaq cuerpuman laqakarkuptin kawaykaq runano condenäduqa ichirkurqan.

Sayshi condenäduqa jukla Juan Ösuwan pelyar qalaykurqan. Sayshi Juan Ösuqa mana utikaypa mana mansakuypa isuq makinwan wirurqan. Condenäduwan waratila pelyaykäyaptinshi kakash cantarkamurqan. Sayshi condenäduqa: —Vinciyka-manki imankichi —nirqan.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa: —Noqataqa ni leonpis ni tigripis manami vincimashsu. ¿Saysuraq qam vinciykamankiman, carāju? —nirqan.

Sayno nir pelyaykaptilannashi kakash qatina-kuypana cantayta qalaykurqan. Sayshi condenä-duqa seqaypa utikash karna Juan Ösuta ruwakurqan kachaykunanpaqna. Sayshi Juan Ösuqa nirqan: —Kacharinäpaq lapan riquëzaykitaraq entregamay.

Sayno niptinshi condenäduqa say haciendayuq pampakushqanta qoritapis qellaytapis perolninja

hiju”. Sayno nirshi warmiqa wawan ösuta pushakurkur markata qeshpir aywakurqan.

Karutana qeshpiykaptinshi awkis ösu kawarir-kamur nitiraykaq läjata tanqariykur sharkurkurqan. Nirkurnashi warminta y surinta watukananpaqqa kanaqnasu. Sayno mana tariykurshi seqaypa löcuyarraq kayläpa wäkläpa pampata muskiykachar warmin maypa aywashqantapis yupinpa qatiparqan.

Sayno qatipar taripan taripan qatipaykaptinshi warminqa markaman wawanta pushash yaykuriykurqan. Markaman warmin yaykuptinnami ösuqa markaman yaykuyta mansakushpan saylapitana yapay machayninman waqaraykar kutikurqan.

3 3 8

Markachönashi warmiqa mamanpa wayinman chaykuptin mamanqa kushikushpan rikarpis alman kashqanta yarparqan. Payqa yarparqan oqrakash kar unayna ushakäkushna kashqanta. Sayno yarparpis wawan kashqanta shumaq tantiyaykurshi makalakurkur waqarqan. Nikashqanchöshi ösu malwata rikaykur pasakaqtaraq mansakäkurqan. Sayshi wawanta nirqan: —¡Imapaqtaq kay ösu malwataqa apaykamushkanki!

Maman sayno niptinshi wilaparqan ima päshashqantapis. Sayno wilapar say ösu malwapis wawan kashqanta wilaptinshi maman ima ruraytapis kamäpakurqansu. Saypitanashi mamanqa nirqan: —Ay, imanëshuntaq, hñja. Jina suertikichir sayno kanaykipaq karqan.

Saypitanami maman kaqlacho lapan tarqan. Nirkurnami mamanqa yarpachakurir wawanta nirqan: —Wawaykita tayta cüraman apashun ushasinansipaq. Mana ushasishqaqa räyupis vientupis ushamëshunpaqmi. Saynöpis mana

Sayno niptinshi cüraqa regatonta kamariparqan condenäduwan pelyananpaq. Sayno kamariparkurshi cüraqa nirqan: —Vincishqaykita musyanäpaq waray saka sakala imaykatapis rupasimunki qoshtämunanpaq.

Sayno yäsishqannölashi Juan Ösuqa tardina say jäkuq wayiman aywarqan condenäduta wanusinanpaq. Sayshi say wayiman chaykur “¡degoracias!” nirqan. Sayno niptinshi condenäduqa “päsakalämuy, taytay” nirqan.

Sayshi juk cuartuman yaykurinanpaqqa kuyaylapaq bancukuna kaykäyanaq. Písupis kuyaylapaqshi kaykänaq. Sayshi altuspita condenäduqa nimurqan: —Pasa sakashqanyaq saycho kaykaq awardientita upukuqno say banculacho jamapaykay, tayta.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa upyakuqno pasa sakashqanyaq shuyararqan. Pasa sakarkuptinnashi kuchucho kaykaq mechëruman aksita sarisirqan. Aksita sarirkasiptinnashi altuscho jaqraraypa jaqrarar purir qalaykurqan condenäduqa.

Saypitanashi altuspita juk chankan shikwamurqan pampaman. Sayshi Juan Ösuqa “¡imataq kayqa, caräju!” nirqan. Sayno rikaraykaptinshi jukaq chankanna ¡jaqraq! nir shikwamurqan. Sayno shikwamuptinpi mana mansakuypashi rikaraykarqan Juan Ösuqa. Saypitanashi chankaynaq rikraynaq umaynaq cuerpulan shikwamurqan.